

[Statsministeren]

at regeringen har enekompetence til at handle i mellemfolkelige anliggender. Man kan sige – sådan gør de statsretskyndige det – at den folkeretlige handleevne er såkaldt prærogativ, og det betyder på ordentlig dansk, at folketinget ikke med retligt bindende virkning ved en folketingsbeslutning eller på anden måde, f.eks. ved lov, kan pålægge regeringen at foretage bestemte udenrigspolitiske skridt. Det vil igen sige, at den ordning, vores grundlov giver os at arbejde med, går ud på, at det er udenrigsministeren og regeringen, der bærer det selvstændige ansvar, også efter ministeransvarlighedsloven, for de dispositioner, der træffes i mellemfolkelige anliggender. Udenrigsministeren vil i princippet ikke kunne frigøre sig fra et eventuelt retligt ansvar ved at henvise til, at han har fulgt et råd fra et flertal i det udenrigspolitiske nævn eller en beslutning truffet af folketinget.

Regeringens forhold til rådgivning fra det udenrigspolitiske nævn må ses på denne baggrund. De nærmere regler om det udenrigspolitiske nævn finder vi jo i lov nr. 54 af 5. marts 1954. Lovens § 2 svarer naturligvis til grundlovens § 19, stk. 3, og her står:

»Forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde rådfører regeringen sig med nævnet, der i øvrigt har til opgave med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.«

Det vil altså sige, at nævnet kun har rådgivende funktioner, men ingen besluttende myndighed. Sådan tror jeg også vi alle har oplevet det, vi, der har været medlemmer i årenes løb. Det vil også sige, at regeringen selv skønner over, om en beslutning er af større rækkevidde. Det er jo et lidt uklart udtryk.

Den opfattelse, jeg her har givet udtryk for, er altså ikke noget, jeg selv hitter på, men det er en opfattelse, som har støtte hos vore ledende statsretskyndige. Vi finder denne opfattelse hos professor Alf Ross i »Dansk Statsforfatningsret«, også i dens 3. udgave ved Ole Espersen, vi finder den hos Max Sørensen, også i den nye udgave ved Peter Germer. Altså 4 professorer på området fortæller os, at sådan er den statsretlige stilling efter den danske grundlov.

Det vil så igen sige, at retligt og forfatningsjuridisk er danske regeringer ikke for-

pligtet til at følge folketingsbeslutninger om udenrigspolitiske sager. Det er forskellen på udenrigspolitikken og lovgivningsspørgsmål. Enhver af os har lov til at mene, at grundloven burde være anderledes indrettet, men sådan er den altså indrettet, vedtaget af tidligere folketing, godkendt af befolkningen ved folkeafstemninger.

Men jeg vil sandelig godt føje et synspunkt til. Nu har jeg redegjort for det retlige, for vores forfatning. Men jeg vil gerne føje det synspunkt til, at den nuværende regering har den opfattelse, at det er en nødvendig politisk følge af parlamentarismens væsen, at en regering ikke kan fortsætte som regering, hvis den ved sine handlinger bringer sig i uoverensstemmelse med en klar tilkendegivelse i form af en folketingsbeslutning, hvorom der er stemt i selve folketingssalen. Sådan mener vi det må være.

Når folketinget, alle tingets 179 medlemmer, her i salen træffer en udenrigspolitisk beslutning, som er en opfordring eller et pålæg til regeringen, så har det en anden karakter – og tak og lov for det, for det er da et fortræffeligt princip – end drøftelserne og rådgivningsprocessen i det udenrigspolitiske nævn.

I øvrigt er det vel også sådan, at enhver regering altid vil gøre sig anstrengelse for helst at følge rådene, som gives i nævnet. Alle, som kender nævnets forhandlingsform, ved, at her er tale om meget seriøse drøftelser, hvor vi prøver at analysere den udenrigspolitiske udvikling. Det er en gammel tradition, at vi også gør os anstrengelser for at bøje os mod hinanden, og vi ønsker helst, at vi kan samle os om et fælles standpunkt. Det er også klogt, og det er måske ikke mindst betydningsfuldt for et lille land som Danmark, der på trods af sin lidenhed er fuldgyldigt medlem af betydningsfulde internationale forsamlinger, det kan være FN, det kan være NATO, det kunne også være EF, hvor vi er det lille land, men alligevel har vor fulde stemme på linje med de lande, som har talstærke befolkninger.

Det har vel især tidligere været sådan, at de fleste af folketingets partier inklusive socialdemokratiet gjorde sig store anstrengelser for at nå det fælles standpunkt. Jeg må erkende, at den tendens ikke har været så almindelig på det sidste. Det skal jeg så i øvrigt ikke i dag fordybe mig nærmere i.